

Megjelenik minden esztendőben sokféle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1.50 forint. Előfizetheti minden postahivatal és könyvárúsnál.
Hirdetések díja: 4 hasáboz petit sor 9 uj kr. **Szerkesztői szállás:** mézáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

A legutóbbi napok történetéhez.

Politikai eseményeinkben a legutóbbi napokban pártok küzdelme oly mérvben merült föl, mint még egyetlenegyszer sem.

Az országgyűlésen a 48-as párt parlamenti esínyenel igyekszik meggátolni a választási javaslatnak törvényerőre emelését, s minden eszközt megragad, mit a házszabályok nyújtanak. Csupán csak szóval küzd, de ez szóáradat s a megállapodás szerint egész végig kell tartania, april 20-káig, mikor a jelen országgyűlés véget ér. Szólni, beszélni minél többet, nappal és éjjel: ez a jelszó.

A balközép támogatja az eljárást, és szónokai szintén esatároznak az idő ellen. Egyik tagja: Vidliczkay igen nagy nevet vívott ki a mult heti éjjeli ülésben, esti 10 órától hajnali 1 óráig beszélvén, a nélkül hogy mondott volna valamit.

Az ellenzék szereplése e pillanatban előtérben áll. Sikerült oly helyet elfoglalnia, honnan passiv merevségbe szoríthatták az uralkodó többséget, mely a legfontosb törvények egyikének megalkotását elég helytelenül halasztotta a legutolsó napokra.

Míg a törvényhozó tereben a pártok egymás physikai kifárasztására törek, a balközép rendkívüli népes országos értekezletben demonstrálja, hogy azon hírek, melyek utóbbi hetekben homlásáról s egy

reformpárt alakulásáról szállongtak, legalább is koraiak voltak.

A márc. 10-iki országos ellenzéki értekezlet az

ország minden részének oly érdekeltsége közt folyt le, mely a politikai élet iránti szenvedélyes vonzalmunkat egész nagyságában kitüntette. Több, mint kétezer küldött jelent meg a vidékről, s a redout nagy terne szorongásig megtelt. A tanácskozmány tárgyát közös megállapodás képezte a közeledő választásokra, s ezt nagy, igen fényes fákllys-menet zárta be a baloldali országgyűlési kör tiszteletére.

Mi ez alkalomból az ellenzék két árnyalatának vezérférfiait mutatjuk be.

Ghyczy Kálmán egyike parlamentünk legkiválóbb alakjainak. Zavarhatlan nyugodtsága épp oly előnyére van eszméinek kifejtésére, mint az ellenfél elveinek sikeres megtámadására. Szónoklatainak egyik főjellege a tömörség, s e tekintetben az ellenzék soraiban esakis Vukovics Sebő mérkőzik vele. Előadási modorában nyugalom uralkodik; ritkán ragadja el a lév, de ilyenkor mindig természetes és egészen át van hatva. Szeret gúnyolódni és van sok humora, melyeket hatásosan alkalmaz.

Tisza Kálmán mint szónok teljesen ellentéte. Nagyon pillanatnyi befolyások alatt áll, s míg a politikus Ghyczynek nincsenek ildégei, a balközép másik vezére egyike a legidegesebbeknek. Imen van, hogy kis és

Istvánj Dániel.

Tisza Kálmán.

Ghyczy Kálmán.

Az ellenzék vezérférfiai.

jelentéktelen vitákban is nagy részt vesz. Mint polemikus szónok, páratlan a házbán, mióta Somszil Pál az elnöki emelvényen csak nyugodt nézője a ház eseményeinek. Tiszát sokkal élvezetesebb hallgatni, mint olvasni. Hangja ugyan gyöngye, de kellemes, s a mi fő, nagy periodusú mondatait oly kitűnően illusztrálja accentussal, mozdulatokkal, hogy a nyomtatás szakszótott mondatfűzése itt eszünkbe sem jut.

Irányi Dániel, a 48-as párt egyik vezére, a ház legegészségesebb szónokai közé tartozik. Kerek, szép mozdulatai vannak. Oly hidegséggel szokta kezdeni beszédeit, mintha a ház legbékésebb képviselője volna. De aztán később, nem sokára kiesztan, s a mellette ülő Patay és Csanády Sándor állandó helyeslése követi minden mondatát. Beszéde mindig támadó, s éles szavakban, éles következtetésekben bővelkedik. Tiszta Kálmánt nem nagyon szeretheti, mert sokat polemizál ellene. Tiszta hasonlóan így van Irányival.

Frangepán Ferenc költeményei.

Mintegy félv év előtt volt e lapban fölemlítve azon újdonság, hogy Frangepán Ferenc költeményei horvát nyelven megjelentek ezen teljes cím alatt: »*Vrtić. Pjesme-Franje Krsta Markeza Frankopana*, kneza tržačkoga. Izdao Ivan Kostrenčić. Magyarul: »Kertecské.« Frankopan Ferenc Kristóf őrgróf, trzsacsai gróf dalai. Kiadja Kostrenčić Iván.

A kötet 157 lapra terjed s magában foglalja címkéül Frankopan Ferenc areképét, aláírásának hasonmásával ekkép: »M. Ferenaz Frankopán, Groff Tersazki.«

A költemények előtt Kostrenčić Iván kiadó előbeszéde foglal helyet, melyben elmondja, hogy mikép akadt e füzet költeményre s ezenkívül még egy pár színmű töredékre s befejezett szindarabra, vigjátékra, midőn a horvát tudományos akadémia nagyérdemű elnökével, *Rački*-val a bécsi császári lováltárban hovát történelmi okmányokat kutatott.

Egy füzet került kezébe, melyben számos horvát költemény foglaltott. A költeményeket néhány sornyi bevezetés előzte meg prózában.

Az iratokból kitént, hogy e költeményeket Frangepán Ferenc gróf írta, s azokat egy füzetben »*Gartlic za čas kratiti*« (Mulató kertecské) cím alatt kiadni is szándékozott, de közbejött kivégeztetése — 1671. évi ápril 30-án — e szándékában őt megakadályozta örökre. Míg nem most a kutató kéz napfényre hozta ezen elrejtett költeményeket s megismertette a horvát nemzettel.

Frangepán költeményeinél álnevet használt, s ez álnev volt: »*Ditelina*.«

A kötet díszes kiállításban jelent meg, tartalmazza mintegy száz darab rövidebb-hosszabb költeményt. Van a művek közt néhány fordítás is olaszból, s ezek — úgy látszik — legsikerültebbek.

Általában e költeményeknek nagy költői műbeset nem lehet tulajdonítani, de a meleg érzületet sem lehet azoktól megtagadni. Nem is lehet esodálnunk, hogy a XVII-dik században ily versekkel lépett föl egy főúr, midőn tudjuk, hogy azon időbeli magyar művek is oly nehézkesek, pedig nem lehet tagadni, hogy a magyar nyelv mégis csak fejlettebb állapotban volt már akkor is, mint a horvát.

A verselésben elég gyakorlottnak látszik Frangepán, de az eszmék nem röpködnek nagyon magasan.

Mutatványul közlünk egyet, mely a sikerültebbek közé tartozik. Címe ennek: »*Izuzivanje Kupida*« (Kupido kihívása, vagy jobban: »Küzdés a szerelemmel«) »*Vrtić*« 34 lapján.

Ami szabadságviránút, kinek neve a Zrinyiekkel együtt annyira össze van forrva a magyar történettel, érdemesnek látjuk mint költőt is bemutatni a magyar olvasó közönségnek.

A kötet, melyben e költemény is foglaltatik, nem tartalmazza az említett színműveket, s csupán a kiadó ismertetési ezeknek tartalmát pár rövid szóval.

A készáz évvel ezelőtt elhunyt szabadsághősnek nevét e kötet költeményi csak emeli fogja; s a kiadó igen alkalmas időben bocsátá ezeket közre — a költő lefejeztetésének kétszázados évfordulóján — 1871. évben.

LÁVAY JENŐ.

»Izuzivanje Kupida.«

Küzdni vágyom veled, oh! hűtlen szerelem!
Nem inádlak többé,
Nem esüggök örökké
Változó kegyeden;
Inkább szenvedek majd,
Ha kedvre-bíra hajt
Független életem.
Szívem, te csak sajoj, hallgass el szerelem!

Küzdni fogok veled, oh! kínos szerelem!
Fájdalnam megszűnik,
Gondom is eltűnik,
Szívem nyugodt leszem,
Fényes úlszépséged,
Sok esalfa örömed
Mind hű küzdelem.
Szívem, te csak sajoj, hallgass el, szerelem!

Küzdni vágyom veled, oh! kínos szerelem!
A hű eszall tőlem,
Nem kell többé félmem
Büvös esbajaidtól;
Vágyamat elzárom,
Gyönyörre nem vágyom,
Félek ajkaidtól.
Szívem, te csak sajoj, hallgass el, szerelem!

Küzdni fogok veled, oh! hűtlen szerelem!
Nem gondolok veled,
Örökre feledlek,
Szívem hideg leszem;
Csábos kérelmiddel,
Fenyegetésiddel
Ne is üzz már engem.
Igy majd leküzdelek, oh! kínos szerelem!
Szívem, te meg sajoj, hallgass el, szerelem!

GF. FRANGEPÁN FERENC.

Egy blazirt ur elbeszélése.

(Eredeti novella.)

(Vége.)

Kiváncsiságból belepillantottam a velencei tükörök egyikébe: areom nyugodt, hideg volt, semmiféle változást nem lehetett rajta észrevenni. Egy néma fejbiceentéssel fejeztem ki meglegélésemet, aztán sietve hagytam el e dőre zajt, melynek zárzavarán át tisztán hallottam lelkiismeretem fájó hangjait: »Szereted őt, jobban szereted őt, mint bármikor!«

— De el fogod feledni végkép! — kiáltottam föl magamban, s pár nap múlva készülteket tettem az utazáshoz. El kell hagynom e várost, hol vele minduntalan találkozhatom! Azt akarom, hogy arcának minden vonását letörölje lelkemről a feledés, hogy ne emlékezzen rá soha többé!

A Kárpátok tövéncél, Rónaszéken, van egy kis birtokom. Szegény anyántól örököltem, kinek areképe most is ott függ az egyszerű falusi kastély egyik szobájában, s a hogy szelid vonásait még a por se bántsa, selyemfátyollal van letakarva. A kastély mintegy háromszáz ölnyire fekszik a falutól, magányosan, elrejtve egy sűrű és messzefutó park közepében, gyönyörű kilátással a keleti oldalra s megfizethetlen békével, nyugodalommal szobájában.

Mint örültek azok az együgyű, jámbor emberek, régi eselédem, midőn leszállni láttak a kocsiról! Mindegyik más-más kifejezéssel nyilvánította előttem örömét:

— Isten hozta a nagyságos urat!

— Csak hogy újra láthatjuk!

— Ugy-e, többé nem távozik el innen a nagyságos urf? szolt hozzám remegő hangon a leg-

öregebb eseléd Gábor úr, s szemében egy fényes könyesepp tündöklött.

— Miért távoznám el innen, Gábor? Örülök, hogy itt lehetek; most már itt maradok, míg meg nem unjátok uratokat.

Gábor ural madarat lehetett volna fogatni, olyan áldott kedve kerekedett ezekre a szavakra s erősen bizonyította: de már abból ugyan semmi sem lesz, hogy engem valaha megunjanak.

Nem sokára megjött az első ibolyák ideje: tavaszodott a föld, az ég. Beteg voltam. A természet szelid változása, a rygező erdők illata, a balzamos fuvalmak, a visszatérő madarak kedves esipegése és dalai rám nem sok hatást gyakoroltak. Szívemnek egy kissé jól esett ugyan, hogy megmenekülhettem a világ kábitó s üres larmája elől, de azért nem tudott örülni és fölvidalni. Az öröm, a benső meglegélés messze kitértek előlem; sivár jelenem hátterül ott állt a még kietlenebb múlt; szomorú, vigasztalan árnyai minduntalan fölkerestek s néma szemrehányással vádolták affektált józanságomat.

A esőndnek legtöbb réme van. A magány gondolkozni kész s a gondolatok mindig fájnak. Tekintetünket bizonyos pontra szegezzük s e tekintet lassankint megmered, nem tud elválni ama pont sötétségétől, esüng rajta, végkép oda van bilineselve, mintha egy kedves arc büvölő vonásain pihenne, mintha egy elenyészni készülő álomkép néma küzdelmeit látna maga előtt, s míg lelkünk szemei ez alakot csak homályos kórrajzaiban látják: szívünk érzési átolvadnak lényén s egy kimondhatlanul fájó szenvedés összes változatát végigszenvedik.

Soha sem akartam rágondolni, s képe mindig előttem állt.

Nem tudtam kibékülni azzal a gondolattal, hogy éppen engem tett rabjává e semmis érzelem, engem, ki legjobban kerültem s nevettem azt.

Nappaim nagy részét vadászattal töltöttem. Kegyetlenül pusztítottam a park madarait, s még a rengeteg erdők okos szemű, szelid őzei sem nyertek kegyelmet. Mogorva lettem s igen keveset törődtem azzal, jó vagy rossz tettet követek-e el? Mogorvaságom mellett szeszélyem és idegességem is meglehetősen kifejlődött. Egy nap nem kellett senki, látni sem akartam embert: másnap egybe-hívtam a vidék birtokosait, jegyzőit, kántorait stb. s olyan hétszázra szóló dinom-dánomat rögtönöztem velük, hogy még három hét múlva is arról beszélt mindenki. A legszebb tavaszi este-ken könyveim közé zárkóztam, nem kellett nekem az új játékom illata, a százados fák melancholikus susogása; de ha vész volt, olyan, minőre falum emberei nem igen emlékeztek, fölszaggattam szobám ablaktábláit s mondhatlan gyönyörűséggel szemléltem a zugó, romboló elemet, a büszke fényes szolgai hajlongását, a foszlányos felhők iramodását és a csattogó villámütést. Ugy látszik, lassankint kéjt találtam mindabban, mi kegyetlenség volt. Szívemet a fásultság érzéketlenség jégkérgé vonta be s a mint e kéreg erősbödött, halványodni kezdett Adelaide képe s fogyott a szerelmi láz.

Ha visszagondolok ez átalakulásra, okát nem tudom másban találni, mint bensőm tehetetlen lázongásában, az egyedüliség keservében s ama fájó tudatban, mely egy elvesztett ideált siratott s ugyanekkor összes izgalmaival, gyűlöletével kívánta magának a halált.

A kellemes nyarat költői ősz váltotta föl. Oda-vezett a lomb, a dal, a szerelem, csak a sötétség és a gyűlölet maradt meg.

Egy borús estén Gábor úr lépett szobámba s levelet adott át. Adelaide írta.

— Dobja Gábor úr a kandallóba, — szoltam öreg eselédemhez, — de még sem! adja ide. Ugyan mit írhat az a szép asszony nekem?

»Uram, én boesánatot kérek öntől s látni vágyom. Midőn arra kértem, hogy feledjen el, nem tudtam, hogy én képtelen leszek őnt feledni.

Szeretem önt lelkeim összes szenvedélyével s nem akarom ama fűdalmak leírásával untatni, melyeket távolléte alatt szenvedtem. Bocssáma meg gyöngöségemet és siessen vissza hozzám, kit egykor ön is szeretett, tudom, bármint tagadja. Nem tudok ön nélkül élni stb. Adelaide.»

— Ah! mily fanyar, kelletlen hang! — kiáltottam föl bosszankodva és egy pillanat alatt rábeszéltem szívemet, hogy e nő hazudik és unalomból tovább akarja folytatni komédiáját, hogy én csakugyan nem szerettem őt soha sem, s hogy végre itt van az idő bosszút venni rajta, visszatörölni az elkövetett kíméletlenséget. Reszkettem a gyönyörűtől s eszem ágában sem volt, hogy leveleire válaszoljak. Pár nap múlva jött egy második, később egy harmadik, és így tovább. Végre annyira hozzászoktam e levelekhez, hogy néhányszor föl is olvastam a »nyilvánosság« előtt. Mikor javában dörbölöttem a könyvekbeli kaputos társasággal, akkor egyszerre eszembe jutott Adelaide s leveleivel mulattattam cimboráimat. Meg voltam róla győződve, hogy e nő csak szeszélyből ír hozzám, s újra hálójába akar keríteni. Rossz helyen kopogtatott s én csak egyszer tudtam volna őt szeretni, azonkívül nem éreztem mást iránta, mint gyűlöletet s kicsinylést.

Adelaide levelei valóságos paradicsomná alakították át házamat. Mióta e leveleket vettem, hátatalanul boldognak éreztem magamat, s ki nem fogytam a vígalmakból. Minden nap névnapot tartottam.

Egyik téli éjen, kifáradva a szakadatlan tombolástól, szobámba vonultam s a kandallóm előtti karszékben foglaltam helyet, hol nem sokára szerencsésen el is szenderedtem. Valaki sínogatóni kezdte homlokomat. Sínogatta sokáig. Fölbredtem. A kandallóból kisugárzó tűz egy női alakot világított meg, kinek arcá ki volt a hidegtől pírulva, s szemét szokatlan, lázas fényben égették. Hogy én a kipiált arcot s a lázban égő szemeket az első álomból ébredve rögtön megfigyeltem, egyszerű oka az, mert Adelaide állt előttem.

— Asszonyom, ön itt nálam?

— Igen uram, én önél vagyok, s mi van ebben? Én szeretem, imádom önt. Valóban! Koldusni jöttem a bocsánatot. Mit érdekel engem a világ, az emberek! Vessenek meg s rágalmazzanak. Jogukban áll. Csak ön szeressen. Egykor szeretett. Tudom. Akkor a gyöngöség egy oktatlan lépcsőre ragadtott, melyért önnek elégtétellel tartozom. Meg van ön velem égvéig szemeket az első még többet?

— A régi álmokat, asszonyom! — válaszoltam hidegen.

Adelaide elsápadt. Leroskadt térdre, odahullt élni.

— Önnek igaza van! — sohajtott, s keservesen zokogni kezdett.

E könyvek, e zokogás egy sziklát talán megindított volna: engem érintetlenül hagyott. E pillanatban láttam, vagy legalább is látni véltem, mily pokoli változáson mentem keresztül. Éreztem, a mint dermedni kezdett bennem a vér, a mint szívem dobogása lassult s elémnek minden gondolata ridég szájalommal telt el ez őszinte fájdalom láttára.

— Keljen föl, Adelaide, s feledje el nevémet.

Mennyi kínt okozhattak neki ez utóbbi szavak! Ő is ezeket mondta nekem egykor, s most mint a lélekharangok visszaesendültek fülébe, démoni sivatással töltötték be a szöndes éjet; a halálmadarak sikoltozásai nem hangozhattak volna rémültebben és szomorúbban.

Fölemeltem őt és szobáiba veztettem. E szobákat egykor anyám lakta, s mióta ő meghalt, lakatlanul álltak. Magam is igen ritkán fordultam meg ott. Szinte jól esett most e szobákba lépnem, s midőn anyámnak arcképére vettem tekintetemet, midőn azok a szelid szemek oly kérőleg, oly esengőn néztek le hideg arcokra s a karonon esüggő Adelaide halavány vonásaira: a benső

megindulás bizonyos remegését éreztem s szemembe könnyesepp akart lopózni, de nem tudott.

A másik pillanatban már nem éreztem semmit.

Csőngtettem s úgy gondolom, nem teljes hidegvériséggel, mert a csöngetyűzajra majdnem az egész háznép fölbredt s ijedt arccal rohantak föl a lépcsőn be a szobába.

Theát hoztattam s leültem szemben Adelaide-al, úgy, mint régen, mikor még én is imádtam őt. Kutattam arcát; szebb volt, mint valaha. Szemeiben valami különös fény csillogott, a rejtett könyök viszfénye lehetett ez. Vénus ült előttem s bánkodott. Gyönyörködtem benne, s szívemet szorultul éreztem. Csészéink üresen álltak s egyikünknek sem jutott eszébe, hogy tulajdonképen ki kellene már önteni a theát. Adelaide némán sütötte le szemét, melynek pillái — mint a fátyol — igéző árnyat borítottak halvány arcára. Oly szép volt, oly isteni, csak megilletődéssel és imáddal lehetett arcára nézni. Engem megilletett s imádatomat fájdalomná változtatta.

Fölkeltem s reszkető hangon így szóltam hozzá:

— Adelaide, ön meg fog bocsátani, ha magára hagyom s nem kínozom jelenlétemmel. A szenvedély örüllte tett. Én képtelennek érzem magamat, hogy még egyszer szerelemre gyuljak valaki iránt, legyen az bár ön, az ideál teljessége. Én meg akarom bocsolni szerelmemet s most érzem, hogy csak siratni tudom vesztett álmaival. Isten önnel!

Megesókolttam kezét s egy forró könnyesepp hullott szememből.

— Nem, önnel van szíve, — kiáltott Adelaide lázas izgatottsággal. — mi nem válhatunk el egymástól soha többé!

— Asszonyom, önnek fogalma sines arról, mivé tett ön engem. Mióta megváltam a nagy világ köreitől, más ember vagyok. Ez öt év végnél tette szellememet s kiüzte szívemből a tündéreket. Igazat beszélek. Nincs oka kételkedni. A könyvesep, melyet szemem ejtett, az utolsó volt életemben. Vegye ön úgy, mintha szívemet vesztettem volna el vele. Csakugyan így van. Miért hazudtam én önnek, s miért esaljam meg magamat? Nincs egyikhez sem kedvem. Feledjék el az egész történetet, én kérem önt erre, ki legigazabb barátja vagyok.

Ezzel távoztam a szobából.

Adelaide másnap elutazott.

Gábor úr kivánsian kérdezősködött tőlem, hogy ki volt az a szép asszony. Én elkereszteltem nevét valamelyik nőrokonom nevére. Azóta sokszor hallok felőle. Gondatlanul él a szalonok légkörében, s bár szépsége múltik, mindig kedves és hódító. Nekem ritkán van jó kedvem s reggeli theátam mindig eukor nélkül iszom.

ENDRÖDI SÁNDOR.

Kirándulás Erdély érehegyei közé.

(Dr. Eisig Hugo után.)

Az erdélyi érehegységbe két jó postaút vezet, az egyik a Körös-völgy mentében Magyarországról, mely Körösbányától nem messze egyesül a Dévánál az országtúllól elszakadó ággal; a másik ellenkező irányban, Gyulafehérvárról kiindulva, Zalatnán át Abrubányára vezet, hol mindkettő egyesülve, tovább visz Topánfalvára. Én azonban, vagyis inkább vezetőim, két százsz gymnasiumi tanár, ezen útak egyikét sem választották, hanem helyettük a minden tekintetben érdekes hegyi ösvényeket.

Alvinénál, egy Gyulafehérvárhoz közel eső, az első német telepődök által tizenkettedik században alapított, most magyar falunál keltünk át a Maroson, hogy az érehegységnek itt kezdődő keleti lejtőjén, mely fokokint emelkedik s itt-ott már kopasz meredélyeket tüntet föl, fölkapaszkodjunk. Uralkodó kőzetek Zalatnánig cocén üledékek, különösen homok- és mészkövek (kárpáti homokkő.) Az első, mely sajátoság zöl-

des színű a beléje zárult zöld földszemesektől, gyakran hatalmas, bazaltok is díszére való kupolyákat képez, míg az utóbbi egészen magános esodátos képződvényű alakokban mered ki a homokkőből, anyagja mészbrecia levén, mely gyakran rétegesen jön elő homokkővekkel.

Ezen, a különben szelid alakú hegyekből rejtélyesen kimeredő mészfalak és pyramisok, melyek eredetileg kétségkívül a homokkővekbe voltak eltemetve, úgy keletkezettek, hogy időfolytán homokkőburkuk lemállott.

Kövek, állatok és növények gyűjtése által föltartoztatva, csak több óra múlva értünk a körülbelül 3,000 láb magas s a Maros és Ompoly vízválasztóját képező »Buron le Mare« esücsra, honnan feledhetlen kilátás nyílt élénk. Egyrészt, távol a láthatáron a déli határhegység bércsei, másrészt a fogarasi hegyek s a közelsége miatt nagyszerűen ható, csaknem 8,000 láb magas, hóborította Retyezát; alattunk a tágas, hegyfokok által szögélyzett Maros-völgyben a folyam népes partjaival s előtünk, a mennyire csak a szem hathat, az érehegyek oromtengere. Rövid pihenés után tovább folytattuk utunkat a »Buron le Mare« erdőborította lejtőjén s Galatznál elértek a Gyulafehérvárról Zalatnára az Ompoly-völgye mentében futó országtútt. Ezen táj sem geognosztikai, sem gazdasági tekintetben nem volt érdekes. Itt is a kárpáti homokkő uralkodik s a vizek és völgyek hiányában oly egyhangúság pihen, melyet az oláhok által gonoszul irtott erdősek sem enyhítenek.

Annál üdítőbb volt a hegyek közé mélyen bevágódott Ompoly-völgy láthatása, melynek hosszán déltájban Zalatnára érkeztünk.

Zalatna egy mély völgykatlanba szorult városka, mintegy 2—3000 oláh lakossal; a bányakapitányság székhelye, van benne kincstári koló, tisztító és kiscélő intézet. A helységnek déli végén kiásott római régiségekből következettik, hogy itt már a rómaiak idejében is kellett lenni telepnek, s valószínű, hogy az »Aurariae« gyűjtő név alatt ismert aranyvárosok közül itt feküdt az *Aurepa* név alatt ismert gyarmat. A kiásott tárgyak közül nagyon sok van magános és nyilvános épületekbe befalazva s a római oltároknak, oszlopoknak s szobroknak az oláh pörias vagy a kincstári építkezési stílyel való összeolvastatása nem gyakorol éppen valami kellemes benyomást.

Az oláh pörók nem ritkán használnak e vidéken római, Jupiternek szentelt fogadalmi oltárokat. Vajjon a különben rajongó ó-görög vallású oláhoknak ezen tolerantiája abból ered-e, hogy nem ismerik ezen emlékeknek eredeti rendeltetését, avagy ezzel is nemzetiségi tüntetést előznek, — mind erősebben kezdvén magában a népben is gyökeret verni azon hit, hogy ők a rómaiaktól származnak. — ezt meghatározni nem lehet.

Zalatnának nagy része azonban még ma is rom; mert ezen várost is, miként az érehegységnek magyarok és németek által lakott nagyobb helységeit, 1849-ben földülta a bész vezérek által vezetett s fölzigatott oláh népség vandalizmusa, mely népet állítólag az osztrák császár érdekében a magyar forradalom ellenében szervezték; hanem ezen oláh fölkelés magánérdekei csakhamar oly irtóztatós módon léptek előtérbe, miként annak valódi céljáról tovább nem lehetett kételkedni. (Mindez egy erdélyi százsz írja.) Egy velünk utazó magyar Zalatna és Abrubánya közt egy kiszögélő szirttömbre mutatva, melyen meghatva beszélte nekünk, hogy a helységeket visszamaradt kevés fegyverfogható lakos lefegyverzése után oláhok ezen szikla alatt ozernél több magyar s német asszonyt és gyermeket koncoltak le a legirtóztatósabb módon. Ezen vérszopó bandák egyik főszervezője és vezére, a sokat emlegetett volt ügyvéd s aztán oláh tábornok, Janku Ábrahám, ma Zalatnán akárcinek is mulattatására szivesen táncol egy-egy pohárka pálinkáért.

Mindenekelőtt az olvasztót tekintették meg. A

tulajdonképeni olvasztásban éppen most történik itt a legfontosabb javítás, minthogy egy, a magyar kormány által kiküldött szakértő újszerkezetű kemencéket állított föl.

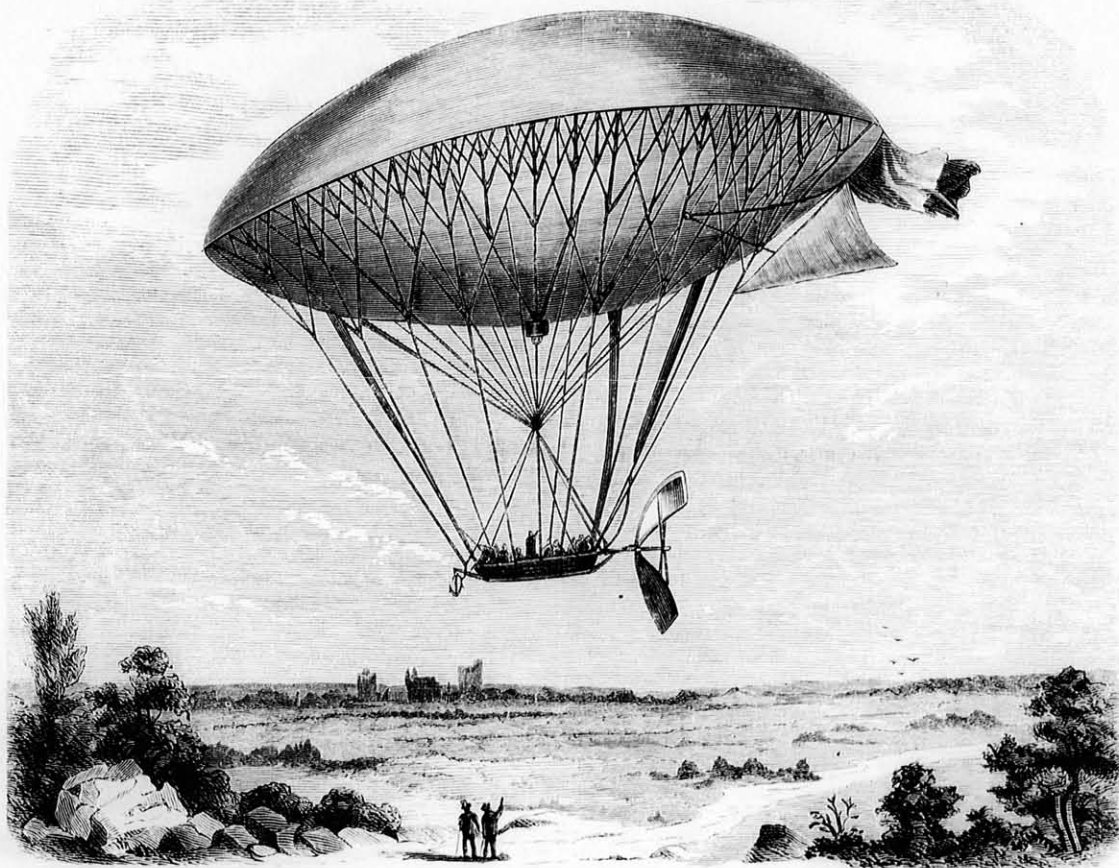
Az érchegységben, különösen a magánosak által kiaknázott érecek legnagyobb részben Zalathnán kerülnék olvasztás alá, s mi többek közt szerencsések voltunk illetően, a környéken nyert ére beszolgáltatását láthatni. A sárgás-zöld, kénkovával telt éredarával töltött zsákokból az illető hivatalnok próbát vett ki, hogy azok összegéből tudassék ki az éretartalom aránya. Bizonyos, legcsekélyebb tartalom aluli éredara nem fogadtatik el, mert nem fizeti ki az olvasztás költségeit. Beválthatni itt a szinaranyat, valamint a mosott szemcsés aranyat is.

Zalathnától két óra járásnyira, az Ompoly partján fekszik a Dumbrava-hegy, melynek homokköveiben részint elszórva, részint keskeny erekben zinóber is jön elő. 1830-tól 1850-ig évenként átlagban 50 mázsát termeltek ez ásványból, azóta

kének rendkívüli szépségét. Mindazon hatalmas trachyt- és homokkőtömegek, melyek a völgykatlant elzárják s számunkra az első napon csak korlátoltan valának láthatók, most, a mint a kilátás tágabb, szabadabb lett, hatalmas koszorút képeztek s a fölkelő nap világánál, a fészlázdozó ködön át kedves látványt nyújtottak.

A helyett, hogy egyenesen északnak mentünk volna a Vulkojra, lépteinket északkeletnek irányoztuk, hogy egyikét ama már említett mészszikláknak fölkeressük, melyek szórványosan jelennek meg a homokkő között. E lovaglás az érchegyek azon részén vízt minket keresztül, melynek jellemző szépsége, hogy benne a kedves tájképek vadon völgyekkel váltakoznak. Az ösvények szabálytalanul kigyóznak, majd föl a meredek hegyoldalokon, majd mély szakadások fölött, majd a keskeny hegytörtek hosszában; hol azonban a szirtetek közt tág nyílás van, ott az eredeti vadságot mindenütt a művelés szelidítette. Ilyen hegyfenekeken minden talpalatnyi földön (melyet a vad

szalonnából álló ebédvel fölűditettük magunkat, kedvetlenül hagytuk el ezen remek helyet, mely méltán versenyezhet Svájcénak a turisták által hivatalból bucsujárásban látogatott regényes helyével, s aztán leereszkedtünk Fenes völgyébe, mely patak Galatznál az Ompolyba ömlik. E patak mentében sok órán át véget érni nem akaró kanyargásokban lovagoltunk a hegyek körül, úgy hogy végre komolyan kezdtünk gyanakodni, hogy vezetünk, egy ravasz oláh legény, talán készakarattal kalauzol minket az itt jobbára kényelmes ösvényeken össze-vissza, hogy egy netalán kényelmetlenebb kirándulást meggátoljon. Az uralkodó kőzet itt is mindenütt — a hol az napfényre bukkant — kárpáti homokkő, gazdag petrográfiai változatokban; e kőzetek szeliden emelkedő magasatait itt már nem borítják buja eserek, bükkök, nyirek és szilek, mint Zalathna és a Piatra-Capri között, hanem azok szántókká és legelőkké alakultak át, s csak a magasabb ormokon zöldelnek a bükkösök és fenyvesek. De e

Kormányozható léghajó.

azonban ezen, csak magánosok által fizött bányászati sülyedőben van, habár a higany igen fontos az itteni ércolvasztásnál. Ezenkívül Zalathna közvetlen környékén vannak a szén-tellur által híressé lett faezbájai aknák. A telluriumot külön éről Erdélyben Müller ismerte föl 1782-ben, s ez tiszta állapotban tudtukkal Faezbáján kívül még sehol sem jött elő, míg vegyítve más érecekkel az újabb időben az Altaiban, Kaliforniában és Bolíviában is aknázzák. A részint kárpáti homokkőben, részint a sárgás-fehér porphyrbán mutatkozó hasadékokban telluron kívül vas- és rézkorond, szinón és szinarany is jó elő, s pedig oly finomságban, hogy egy márka 23 karatot és 6—7 gránt tartalmaz.

Miután másnap reggel élelmi szerekkel és hegyi lovakkal elláttuk magunkat, tovább utaztunk, hogy még azon nap a Zalathna és Verespatak közt fekvő Vulkoj-hegyre jussunk, melynek ormán nem jelentéktelen aranybányák vannak. Midőn Zalathnától északra ismét magaslatra jutottunk, csak ekkor vettük észre ezen helynek s környé-

vizektől hódítottak meg) tengerit vagy zabot természetnek; az irtványos hegyeket szép zöld kaszálók vagy legelők borítják. Az oláh kis telke határai közt fölúti jobbadán fából készült kunyhóját, s aztán mint pásztor-földműves tengeti életét.

Nem sokára magunk előtt láttuk a Piatra Capri (kecskehegy) szikláját; ez két, egymástól mély szakadék által elválasztott, a körülfekvő homokkővel mintegy 300 lábnyira kimagasló meztelen tömeg, melyek egyike álláspontunk szerint majd függélyes szirtfalnak, majd háromszögű sziklatömbnek tetszik, míg a másik karesű, ormán fenyőkkel díszített pyramisnak látszik. Lovainkat, az e vidéken tenyésző apró, de kitaró s a mellett rendkívül biztos lépésű, kevéssel megelégedő mokányainkat előre küldve a legelőre, magunk ezen rendkívül érdekes molluskusz-faunát (puhányokat, kagylókat, csigákat) magában rejtő sziklának indultunk. Gyűjtésünk befejezte után meglepett minket a vad látvány, mely közvetlenül a sziklát környezé. Miután a közeli hegyi patakban fürdészel s aztán hagyma- és

két faem soha sem vegyül össze, hanem a többé-kevésbé széles bükköv fölött következik a fenyőerdő.

(Vége következik.)

Ferenc Józsefnek mint császárnak trónralépte.

Egy másik cikkben már ismertettük Ferenc József magyar király neveltetését. Ezuttal báró Helfersnek »Ausztria története az 1848-diki bécsi fölkeléstől kezdve« című munkájából azon részt adjuk, mely némely történeti műben »az olmtüzi palota-forradalom« címen említették, azt t. i., midőn I-ső Ferenc József oly váratlanul s mindenki, még az udvar meglepetésére is elfoglalja a trónt.

1848. december 2-dikának reggelén — írja Helfert — egy szombati napon, Olmtüznak nagyon mozgalmas külseje volt. Az érseki palotába hirtőkon és gyalog siettek teljes gálában levő urak és hölgyek; futárok vágattak föl és alá; ünnepien fölcioamázott hadesapatok a városon kívül a gyakorlatok terére vonultak ki. Csakhamar köz-tudomásává lett, hogy az uralkodó családnak minden, a városban időző tagja, az egész udvar,

a miniszterek, gróf Lazanszky kormányzósági elnök, Mercandin gróf, kerületi parancsnok, az Olmützen levő magasbrangó állambivatalnokok s katonatisztek az nap reggeli nyolc órára az udvarba idéztettek. Hasonlóképp Windischgrätz tábornagy és a nem rég tábornaggyá kinevezett Jellasics bán, kik mindketten az előtt való este érkeztek meg kis kísérettel Bécsből. Késő éjjel, éjfél után kottókor minden kaszárnyába parancs érkezett, hogy a helyőrségnek kilenc órákor diszre kell kivonulnia. Erre a katonai körökben azt hitték, hogy mindezen mozgalom a Bécsből váratlanul érkezett két vezért illeti; de vajjon az urak és hölgyek is azért idéztettek-e az udvarba, hogy Jellasicsot és Windischgrätzet lássák s neki tisztelegjenek?

Egy negyed nyolcekor a nagy trónterembe vezető helyiségek pereröl-perere növekvő tömeggel kezdettek megtelni. A fekete frakk, a papi talár s a mindenféle egyenruha tarka képet nyújtottak. Minden arcról kíváncsiság s feszült várakozás tükröződött, s az egyesek azok felé tolongtak, kiket jobban értesülteknek hitték, kik azonban éppen úgy nem tudtak semmit sem a történetükről, miként ők. Az eleintén szakadozott s félhangú társalgás mind élénkebb lett, úgy hogy a kamarásoknak kellett esendlet parancsolniok, nehogy a szomszéd trónterembe hasson a zaj. Ez utóbbi az érkezettek közül csak keveset eresztettek be: a főhercegeket s hercegnőket, hanem kíséretük nélkül; a minisztereket, Windischgrätzet, Jellasicsot, gróf Grünmet s Hübner követségi tanácsost. Ez egy tintatartóval ellátott asztal mellett izgettmozgott, mely mellett alkalmasint szerep várt rá. Az uralkodó ház tagjai közül következők voltak jelen: Mária Dorottya főhercegnő; Józsefnádor özvegye s Erzsébet, Este főherceg neje; továbbá Ferdinánd Miksa, Károly Ferdinánd, Vilmos s Este József és Ferdinánd főhercegek. Ezek előtt is teljesen ismeretlen volt az, a mi történni fog. Károly Ferdinánd főherceg oda lépett a hadügyminiszterhez: »Ugyan mondja meg nekem, mi történik ma, hogy minket már nyolc órákor ide idéztek?» e szavakkal szólította meg őt. »Méltóztassék császári fenségednek csak pillanatig türelmem lenni, s azonnal megtudjuk.«

Kevéssel nyolc óra után megnyílt a császári szobákba nyíló ajtó és hereg Lobkovitz főadjutáns előlépése mellett megjelent a két felség, követe hereg Fürstenberg Egon Frigyes tartományi marsál a császárné főudvarmesternője, Fürstenberg Terézia hercegné, Ferenc Károly főherceg, Zsófia főhercegné és Ferenc József főherceg által. A felségek leereszkedtek a székükre készítettek s ugyanezt tettek az uralkodó ház többi tagjai is, aztán a jelenlevők lélekzetfojtott feszültsége mellett Ferdinánd császár egy iratot vett elő s arról kevés szóból álló, de történelmi nevezetességű közleményt olvasott le. Ez következőleg hangzott:

»Fontos okok azon visszavonhatlan határozatra bírtak minket, hogy a császári koronát letegyünk s pedig kedves unokaöcsénk, Ferenc József főherceg ő fensége javára, kit ezennel nagykorúnak nyilvánítunk, miután ő fenségének atyja, Ferenc Károly öcsénk ő fensége, a főállói házi és állami törvények értelmében ő rá eső trónöröklési jogról nevezett fia javára visszavonhatlanul lemondott.«

A császár ezután felszólította a császári ház miniszterét, hogy hirdesse ki az illető állami okmányokat s aztán hg. Schwarzenberg főlovasta először Ferenc József főhercegnek nagykorúvá nyilvánítását, aztán Ferenc Károlynak első szülöttje, illetőleg ennek fia s trónöröklésre jogosított utódai javára való lemondását öröklési jogairól azon esetre, ha Ferdinánd, most uralkodó császár és király ő fensége leköszönne; végre főlovasta Fer-

dinánd császár ünnepélyes leköszönését — miként az okirat mondá — »az eddig szeretett népeink javáért hordott ausztriai császári, s az ez alatt egyesített királyságok s bármily más néven ismert koronatarományok koronáiról, Ferenc József főherceg s az utána trónöröklésre jogosított utódai javára.«

Miután a leköszönési okirat elolvastatott s azt Ferdinánd császár és Ferenc Károly főherceg aláírta, a császári ház minisztere pedig ellenjegyezte, a fiatal új császár az aggastyan elé lépett s térdre borult előtte. Földulása miatt egyetlen szóhoz sem bírva jutni, nagybátyja föléje hajlott, megáldotta s megölelte s így szólott hozzá: »Az isten áldjon meg; légy csak jó, s isten meg fog oltalmazni. Szívesen tettem.«

Ezen szavak, melyeket Helfers szerint csak a legközelebb állók hallhattak, az egész esemény alatt az egyetlenek valának, melyeket a programmba előre föl nem vettek.

Miután az érseki palota tróntermében a lekö-

keltséget vont maga után, s nem csoda, ha majd minden nap hallunk vagy olvasunk kísérletekről, melyek a légutazás rendszeresítését tüzték ki földadatul. A főigyekezet: oly készülék föltalálhatása, mely megfűkezze a lég mozgató erejét, s azt saját tetszés szerint használja föl.

De az eddigi tapasztalás azt bizonyítja, hogy tüz és víz fölött uralkodni sokkal könnyebb, mint fűn a légben a lég fölött. Az ember nagy hatalom, ha itthon van a földön, s ha, mint Antheus gyermeke, a földben voetheti meg sarkát; de mihielyt elveszti lábait alól, megszűnt hatalom lenni, s csak a szél játéka.

Dupuy de Lôme francia mérnök még 1870 őszén, Páris körülzároltatásának első napjaiban megbízást kapott a kormánytól, hogy kormányozható léghajót készítsen. Dupuy már régen foglalkozott ez eszmével, s elméletileg egészen tisztában volt a szükséges szerkezettel, tehát elvállalta a megbízást. Páris azonban körülzárolva lévén, a szükséges kellékeket nem volt képes megszerelni, s a léghajó csak a mult év végén készült el, s ez év február havában történt vele kísérlet.

Az eredmény az, hogy Dupuy találmánya javított a léghajózás, de a kitűzött célt még nem tudja elérni. Lehet kormányozni az ő léghajóját egész szélesöndben, sőt esőndesebb légáramlatnak is ellene szegül, de erősebb szélroham ismét kitéríti irányából.

Dupuy de Lôme legelőször is a léggömb alakjánál változtatott. Az eddigiek alakjánál arra számítottak, hogy az függőleges sulyt képezzen; de éppen ez által vannak legjobban kitéve a széláramlatoknak. Dupuy a körte alakot elvetette, s a léghullámzás megfűkezése lévén feladta, oly alakot készített, mely a hullámzásban ne függő, hanem vízszintes fekvést nyerjen. Az ő gépezete fölött egy hosszukás, teleszárt hasonló lég-tömlő van. Ehhez erősítve helyezte el a szintén hosszú és keskeny gondolát, mely tizenégy embernek adhat helyet.

A haladási mozgás kifejtésére Dupuy a csavargőzösök rendszerét fogadta el. A hajó maga a csavar, mely a légbé fűrdök a hajó orrán levő, szálmalomhoz hasonló, forgatható készülék által. Tökéletesen olyan ez, mint a propellereknél, és szintén vasból készült. Hosszu nyele a csónak nagy részén végig ér, s forgásba hozhatja négy ember, de erősebb mozgású légrétegben növelni kell a mozgató erőt is, s e célra nyolc emberre mindig szükség van.

Képzeltető, hogy a vascsavar mozgásba hozatala az ingó esőnkban nem történhetik meg rázkódás nélkül. Dupuy erre gondolt legelsőben is, s a rázkódás eltávolítására alkalmazta a hajó és légtömlő közt azon mesterséges kötélzetet, mely a ladikot oly szilárdan s egyenletesen tartja megköve, hogy ugyanegy mozgása van az egész alkotványnak.

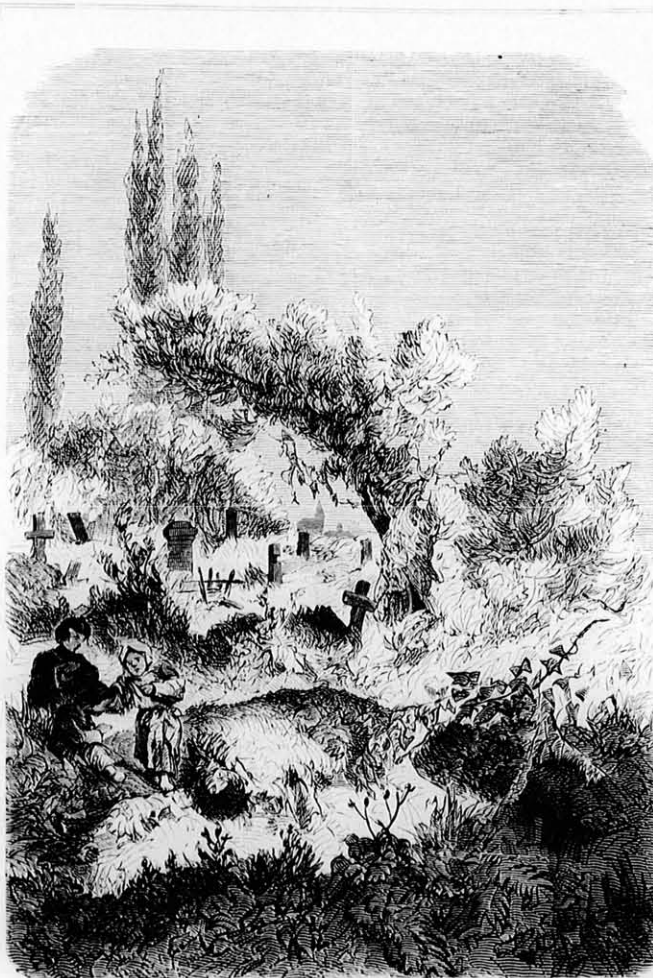
A csavar mozgatása által a léghajó önálló erőhöz jut, melyet aztán a kormányzó lapáttal (szintén olyan, mint a hajónál) irányozni lehet. De nincs még fölfedezve oly erő, melyet a szelek le nem győzzenek. Kedvező szél mellett, szél mentében lehet használni Dupuy találmányát, lehet azt bizonyos mérvben kormányozni is, de a hajóban ülő utazók irányát egy szélroham rögtön megfordíthatja, s céljukat kijátszhatja.

Dupuy de Lôme kormányozható léghajója nagy változásokat tett a légutazás eszközeiben, tökélyesbítette azokat, de még mindig nincs megfejtve a kérdés: lehet-e a lég közt oly független erőt kifejteni, mely annak erejét leküzdí.

Tarakanow hercegnő.

(Orosz udvari történet.)

Van Jókainknak egy igen szép novellája: »Keröld a szépet!« címmel, mely Tarakanow herceg-

Népda!

Három árva sírdogálva
Áll a temető árkába.

»Kelj föl, kelj föl édes anyánk,
Lerongyollott a mi ruhánk.«

szönési jelenet befejeztetett, megnyitották a szomszédos termek szarnyajait s beeresztették az ott összegyűlteket, kik előtt aztán hereg Schwarzenberg kihirdette a megtörtént trónváltozást. Erre közvetlenül megtörtént annak nyilvános kiköltése a város három pontján, s erre az új császár díszmenél tartott a kivonult katonaság fölött. Ferdinánd császár és hitvese, Mária Anna ő felségeik még ugyanaz nap Prágába utaztak, hol azóta tartózkodnak.

A kremsiri birodalmi gyűlés meglepetése bizonyára nem volt kisebb, mint a magyar nemzetgyűlésé, midőn ez esemény híret vette. Két nap mulva, dec. 4-dikén kelt azután ama híres császári manifestum, mely Magyarország állami életét örökre el akarta törölni.

Kormányozható léghajó.

A léghajózás a legutóbbi háboru alkalmával oly jelentőségre emelkedett, mely általános érde-

nőről, Erzsébet Petrovna cárné állítólagos leányáról szól.

Ezen rejtélyes hölgynek története az 1807-diki párisi világkiállítás egyik, az orosz Flavitzky által készített és sokat csodált olajfestményének is tárgyaül szolgált. A kép Tarakanov hercegnő halálát ábrázolta, rongyokba burkolt, csodaszépségű hölgyet állítva elő, ki minden vonásán halál-aggodalommal él, miként ömlik a kiáradt Néva vize egy falhasadékon át börtönébe.

Ez esemény nem valószínűen, habár más források szerint ezen történeti személy vége nem is ez való. Mindenki tudja, hogy Erzsébet Petrovna cárné, a Nagy Péter leánya semmit sem volt éretnesebb, mint anyja, Katalin, s hogy ő nemcsak szerelmű tárgya változtatásában, hanem iszákosságban is keresett szórakozást. Alig jutott a trónra, melyre forradalom emelte, a gárda egyik gránátosát csakhamar kamarássá, a sz. András-rend lovagjává s azután gróffá nevezte ki. Elterjedt annak is híre, hogy titkán megesküdt vele. Amely azonban bizonyos tényről tekintetek, hogy ezen viszonyból két gyermek származott, kik Tarakanov herceg s hercegnő címet kaptak.

Néhány év előtt végre II. Sándor cárnak az az eszméje támadt, hogy ezen zagyva hír alapját föl-kutatassa, s azért a sz. pétervári levéltárban az ide vonatkozó okmányokat egy bizottság által pontosan megvizsgálta. E vizsgálatnak némely pontban mégis homályos, a nyilvánosságának nem szánt, de abba mégis kiszivárgott eredménye körülbelül következő:

1772. októberében három idegen számos szolgálattal érkezett Párisba, s a sz. Lajos-sziget egyik díszes palotájában szállott meg. A három idegen egyike legelőbb huszonegy éves, magát Emettée Alynak, voldemiri hercegnőnek nevezett hölgy, a másik igen díszes küljű fiatal férfi, Embs báró, ki magát a hölgy rokonának mondata, habár legkevésbé sem hasonlított hozzája, s a harmadik egy idős férfi volt, kit Schenk bárónak mondtak. Az utóbbi a fiatal hölgyt iránt mindig a legnagyobb tiszteletet tanúsította, tanácsosának látszott s ő igazgatta a háztartás dolgait: ügyekben a kereskedők és eszékdek is hozzája fordultak. A fiatal nő széke volt, szép, rendes vonásokkal, melyeknek sajátságos kifejezése az első pillanatra vonzott. Ha azonban közelebbről figyelte őt valaki, észrevehette csodaszép szeméit, melyek nem valának egyenlő szintűek, de melyek bűvés hatást gyakoroltak. Volt szelleme, sok ismerete, több nyelvet folyékonyan beszélt s zongorakiséret mellett művészen énekelt. Hídeg mosolya s minden bájja mellett mégis különös komoly lényre azon következtetésre jogosítottak, hogy lelke gyöngédebb érzelmeknek nem egykönnyen táruul föl. Nemsokára tudta mindenki, hogy ő Cirkassianban született s egy véghetetlenül gazdag perzsa unokahúgnak és örökösének tartották.

Ezen idegenek igen nagy házat vittek, fogatot tartottak, sok pénzt szórtak ki s számos vendéget fogadtak, leginkább azonban idegeneket, kik Párisban kerestek és találtak gyönyöröket. Ez utóbbiak közül egyik legszorgalmasabb látogatójuk Oginszky Kázmér gróf volt, ki néhány hét óta jött Franciaországba, hogy ennek udvaránál hazája, Lengyelország javára működjék. Oginszky bírt szellemmel, mesterileg rajzolt és festett s a hárfá játszásában kitűnt. Egy másik, csaknem éppen ily rendes vendége volt a palotának Rochefort-Velcourt gróf, a limburgi fejedelem udvari marsálya, ki itt többek közt egy vén rue, az udvar minden botrányos történetében jártas, De-Marine nevű piperkőccel, továbbá a St. Dénes-utca egy igen gazdag kereskedőjével szokott találkozni. Nem sok idő telt bele, s a föntebb nevezettek igen jelentékeny összegeket kölcsönöztek a hercegnőnek, két bárójának amaz állítására, hogy Persiában levő roppant vagyonát nem sokára kezébe kapja.

Lehetetlen vala, hogy a szerelem oly társaságban gyökeret ne verjen, melynek lelke szép és fiatal nő volt. Különösen Oginszky ostromolta őt gyöngéd figyelmességével, s élnék szerelmi levelezést folytatott vele. Rochefort gróf, ki gazdag házasság által remélte kissé zárt vagyoni viszonyait helyrehozni, komolyabban vette a dolgot s elhatározta őt nőül venni; hanem a hercegnő minden ajánlatára nevetve felelt, a nélkül azonban, hogy véleget elhatároltanánta.

Egy reggel Embset, ki éppen több váltót irt alá, elfogták. Most lett köztudomásúvá, hogy az állítólagos báró egy gazdag genti vászonygyáros fia, Vautoers, kinek ismeretlenné maradt okból az apai házat el kellett hagynia. A hercegnő barátainak meglepetése nem volt eszékely, midőn ezen hír értésükre esett, s e mellett méltó aggodalom

szállhatta meg őket a kölesön adott pénz miatt is. Előterjesztéseikre azonban Schenk báró rendületlenül egykedvű maradt s azt mondá, hogy Embs báró elfogatása csak félreértésből történhetett, mely nem sokára ki fog derülni. Hogy este azonban híre ment, hogy a hercegnő eladta lovait s hintáit, és a két báróval együtt (mert ekközben De-Marine közbenjárására Embset szabadon bocsátották,) Németországba utazott. Néhány nappal később csakugyan elutazott, hogy Frankfurtban találkozzék az oda elutazó De-Marine-nel és Rochefort gróffal. Egy héttel később Vautoers-Embset újra elfogták s De-Marinet Franciaországól komolyan fenyegették. A ragyogó hercegnő egyik zavarból a másikba jutott s helyzete mind aggasztóbb lett, midőn a legnagyobb szükségben megmentő találkozott.

Ferdinánd Fülöp, Limburg uralkodó hercege, Oberstein grófia s Lotharingiában számos hűbéri birtok tulajdonosa, minden címe dacára még sem volt gazdagnak mondható. A szent-pétervári és kopenhági udvarokkal több, mint tizenöt éve voltak összeköttetései a schleswig-holsteini hercegségekre vonatkozó örökösödési igényei miatt, s Poroszország akkori királyával bonyolult pört folytatott. Miként az akkori apró német fejedelmek legnagyobb része, ő is szigorú szertartások közé szorított udvart tartott, e mellett Bécsben s Párisban követet s álló hadseregecskét, melynek vezére ő maga volt.

Habár birodalma csak két négyszög mértföld területű volt is, Ferdinánd Fülöp nagyon tudta az uralkodói játszmái s XV. Lajos udvarát utánozni. Habár a bigottságig katolikus, mindazáltal a világot szerette, s folyton pikánsabb és érdekesebb évezetekben törte fejét. Értésére estek azon nő szorult viszonyai, kit udvari marsálya, e Rochefort szándékozott elvenni, s a kíváncsiság által izgatva, Frankfurtba ment, hogy a hercegnővel személyesen megismerkedjék. Szépsége s méltóságos magatartása igen élkék benyomást gyakorolt rá, mit még inkább növelt a hölgynek némely, születésére vonatkozó, odavetett megjegyzése. A fejedele nem bírt tovább ellentállani, lábához veté magát s adósságai egy részét azon kérelemmel fizette ki, szíveskednék pénzei megérkezett kastélyai egyikebe vonulni. A fogoly Vautoerssel senki sem törődött. A fejedelem elhalmozta a hercegnőt figyelmességekkel és ajándékokkal annyira, hogy ennek első tisztelője, Rochefort tovább nem bírta titkóli boszankodását. A fejedelem megemlékezett hatalmáról és arról, hogy miként bánt hasonló körülmények közt XV. Lajos Montespannal, s azért Rochefortot, mint állam elleni bűnöst, börtönbe vettette.

A hercegnő Schenk báróval Neuses-kastélyba költözött, hol mindazon tiszteletben részesítették, melylyel a koronás főket szokták illetni. A fejedele gyakran meglátogatta őt s viszonyuk napról-napra bizalmasabbá lett, a nélkül azonban, hogy az a kölesönös becsülés korlátait átlépte volna.

Ekkor a fejedele bécsi követet, Hornstein, egy nagyravágyó katolikus főpap, véletlenül Neusesbe érkezett A hercegnőt igen fordított szeméit s elhatározta, hogy önszeretettel fog latni, hogy így nagyravágyó terveiben segédül és eszközül használhassa.

A szép cirkassiai nő kérte őt, venné oltalma alá ártatlanságát és fiatalágát, s ez alkalommal egyszersmind a legnagyobb szörénységrel beszélt azon kincsekről és gazdagságról, miket majd örökölne kell. Egyszersmind megbizta őt, hogy szeressen számára Németországon egy földbirtokot, mert — úgymond — ő azon országot, melyhez szívét annyi kötelek fűzi, nem akarná a viszontlátás reménye nélkül elhagyni.

Hatalma a fejedele föltűt mindjobbban növekedett, a nélkül, hogy ez eddig határozott nyilatkozatot tett volna. Miért mulasztotta el ezt? Hetek multak, s az annyira soványra vált szó nem jött ajkairól. Egy napon a fejedeleme vörösré sirt szemekkel találta a hercegnőt s állhatatos kérése után sikerült bújja okát megtudnia. Levelet kapott gyámjától, Galitzin hercegtől, Oroszország nagy-kancellárjától, melyben felszólítja, hogy térjen vissza Persiába, hogy ott férjhez menjen. A fejedeleme fölugrott, kinyilatkoztatta, miként azt soha sem enged meg, s hogy ő maga számára kéri kezét. A hölgy közel volt céljához. Előbb azonban ki kellett kérnie gyámja tanácsát, s nem sokára azon öröme volt, hogy a fejedeleme igentlő választ adhatott. Elő kellett azonban teremteni a születésére vonatkozó okmányokat is, hanem ez hölgyünket nem esüggeszté. Ő előmutatott iratai szerint a Valdomir hercegi ház egyetlen örököse volt, vallására nézve nem-egy-

sült görög, s mint négy éves árva nagybátyjának, a persa sáknak udvarába küldetett, ki viszont Európába küldé, hogy távol tartsa az országhában honoló zavaroktól. Családi birtokai 1747-ben húsz évre zár alá helyeztetek, s hogy azokba visszaléphetessen, ez csak a cárné beleegyezésétől függ vala, mit azonban gyámja, a nagy-kancellár nem-sokára ki fog nyerni. Ezen mese általános hitelre talált.

A mióta biztos volt benne, hogy a fejedelemehez férjhez fog menni, engedékenyebb és szeretetre-méltóbb lett iránta, hogy őt annál jobban magáéhoz fűzze. Hornstein, ki minden más dologban szigorú mentora volt a fejedeleme, vonalmában még inkább megerősítette, maga részéről a hercegnő vagyonában gazdag szerzeményt látván az egyház számára. Így állottak a dolgok, midőn egy levél Frankfurtból villámcsapásként érkezett, mely hölgyünket ármanykodónak és szédelőgőnek jellemzé. A fejedeleme magánkívül volt, annál inkább, mert a nő a családjára vonatkozó okmányok megérkezéskor napról-napra ámitotta. De mennyire esodálkozott, midőn mindezen vádak irányában hatáskukat tökéletesen eltévesztettek s midőn a hölgy valóságos királyinói méltósággal viszona, miként nagyon érthető, hogy a még mindig fogoly Embs magát megboszuálni igyekvők, s hogy továbbá őt születése óta a sors ellenségeskedéssel és rágalomokkal földözi.

(Vége következik.)

Növény az emberi táplálék.

(A vegetariánusok, mint a természetes életre és gyógyulás alapja.)
(Folytatás.)

A gabnalisztból készült éledelekre s ezek között a kenyérré nézve is éppen itt tartom helyén megjegyezni azt, hogy egy a gabnalisztból készült éledelek, mint azon kenyér is, melylyel most rendszeren élnek az emberek, sokkal eszékélyebb tápanyékkal bírnak, mint maga a gabona, azon oknál fogva, mivel a gabona legértékesebb, legértékesebb részei a héj alatt vannak lerakodva, s ezek az őrlésnél a korpával együtt a lisztből eltávolíthatnak úgy, hogy a mi fehérnél-fehérebb lisztjeink csaknem csupán a belső keményítő dús szíkből állanak.

E körülmény táplálkozási szempontból azért fontos, mivel azon táprészek, melyek ez által a lisztből elvonatnak, éppen a legfontosabbak, így p. o. 1000 súlyrész finom búzalisztben 6% súlyrész phosphorsavval van kevesebb, mint a búzában. 1000 súlyrész elsőrendű rozsasztben 2 1/2 súlyrészszel kevesebb, mint a rozsban, míg 1000 súlyrész búzokorpában 3-szor, rozskorpában pedig 2 1/2-szer annyi phosphorsav, mint az illető gabonákban. A korpa elválasztása tehát a lisztből való ságos luxus, s a táplálkozás szempontjából egyenesen káros. Ez egyik oka azután annak, hogy mi vegetariánusok a közönségesen használt kenyéret is mellőzzük, s a finom fehér lisztből készült élesztős vagy kovászszal kelesztett kenyér helyett szítálatlan lisztből, sőt helyesebben csak darált búzából készült élesztős és kovász nélkül süttött úgynevezett Graham-kenyérről élünk, mely a mellett, hogy sokkal táplálóbb, mint másféle kenyér, mivel abban a búzában található táprészek mind benne vannak, még egy más hatással is bír, s ez a másik oka, hogy azt a vegetariánusok a közönségesen használt kenyér helyett elfogadják, hogy tudniillik az a benne található korparészeknél fogva az emésztés folyamára igen előnyös hatást gyakorol.

Ugyanis emésztő szerveink normális tevékenységéhez multhatatlan szükséges, hogy azokra a fölvet táprészek bizonyos erőművi ingert gyakoroljanak. Mindazon táprészek tehát, melyek kellő mennyiségű tápanyagok mellett még az emésztő szervekre ilyenmő ingert is gyakorolnak, a tápanyagok elcsajátítását is nagy mértékben elősegítik, mivel a gyomor s belek ez esetben el nem petyhüldhetnek, tevékenyebbek maradnak, a Graham-kenyérről a korparész az, mely az emésztő szervekre ez érintett erőművi ingert gyakorolja. Nem szabad továbbá felednünk azt sem, miszerint a korpa a kenyéret mint egy porhanyóvá teszi; a kenyér kevésbbé consistens, s a gyomor nedvei könnyebben átjárhatják; tehát éppen azt eszékéli, de sokkal tökéletesebben, mit a kelesztett kenyérről az erjedés által képződött likacsossággal elérni vélnek az emberek.

És most e helyen talán nem lesz fölösleges ez annyira tápláló kenyérnek készítése, sütése módját is elmondani, annál is inkább, mivel a kizárólag növény-tápanyagokkal való élés mellett egyik fő táprész éppen a Graham-kenyér képezi.

A Graham kenyérhez a búzát csak daráltatni, oly formán, mint a kukorica kását készítik, és nem őröltetni kell, mely őrleményt azután minden kovász és desztó segítésére nélkül csupán forró vízzel kell összegyúrni és átdagasztani jól, mire félórai nyugvás után ki lehet azt szakasztatni (1½ — 2 fontos darabokba), s csak mintegy kétujjnyi magára hagyva, bármely takaréktűzhely sütő-főlkjában megsütötteti. A sütés mintegy 1½ — 2 óráig tart, eleint erősebb, később lassabb, de folyólag egyenlő tüzelés mellett, s hogy héja fel ne hólyagosodjék s igen vastagra ne süljön, a sütő-főlkba vagy kemencébe tevés előtt meg kell száradni tetejét, s mielőtt egy kissé a meleg megkeményítette a héját, vízzel telt esuprot tenni a sütőfőlkba.

Hogy a Graham-kenyér mily könnyű emésztetű, arra nézve legbiztosabb tájékoztatást nyújtanak azon kísérletek, melyeket az orvosok e részben gyermekek és lábadozó betegeknek tettek. Ugyanis egy- sőt fülves csecsemők ezen kenyéret nem csak szívesen ették, hanem azt tökéletesen meg is emésztették, s mellette a legjobb egészségnék örvendtek. Szintgy nehéz betegségből lábadozóknál is a Graham-kenyér használtatja a legjobb siker koronázta. S én, ki e természetesen életrendre lett átlépésem előtt gyakran hetekig nem valék képes kenyéret vagy zsemlyét enni, a mint kizárólag növény-tápanyagokkal kezdetem élni, azóta a Graman-kenyér napi eledelemnek főrészt teszi, s azonnal az első napoktól kezdve annak emésztési szerveimre csak a legjobb hatását tapasztaltam.

Dr. Deeken már 1859-ben következőleg nyilatkozik annak szükségéről, hogy a lisztből a korpát se nem okszerű, se nem gazdaságos kiválasztani: »A publikumban mindinkább erősebb gyökeret ver az orvosok azon hamis eszméje, hogy a korpa a kenyér jóságára káros hatással van, mivel az ez által nehéz emésztetű lesz s az esakís parasztyomornak való. Hogy mennyire hamis ezen állítás, azt az eddigiek után könnyű belátni, valamint azt is, hogy a korpa nemcsak nem káros, sőt ellenkezőleg nagy előnnyel bír. Ezek alapján a korpa-kiszítást lisztrontásnak kell neveznünk, mert a liszt ez által szegényebb lesz mindazon tápanyagokban, melyek a táplálkozás körül legfontosabbak. S a korpa elválasztása különösen érzékeny vesztéség a szegény-osztálynál, mivel ezeknek nincs módjukban azon hiányt más tápdús eledelkkel helyreállítani, melyet a liszt a korpa csírás részében vesztett. A szegény munkásnál különösen életkérdés a protein-dús kenyér, mivel a nélkül létele van veszélyeztetve.»

S lássuk már most, mit lehet a tapasztalat teréről fölhozni azon ellenvetés ellen, hogy a növény-tápanyagok nem eléggé táplálók.

Struve Gusztáv, az ismert német forradalmár, »Pflanzenkost die Grundlage einer neuen Weltanschauung« című munkájában egy helyen ezeket mondja: »En, ki 36 éve (1869.) kizárólag növény-anyagokkal táplálkozom, bizonyíthatom, hogy ezen idő alatt ez életrend mellett a legnagyobb nélkülözéseket, fáradságokat álltam ki. Volt idő, midőn hónapokig 4—5 óránál naponta többet nem aludtam és 18—20 óráig kellett dolgoznom, sőt voltak hetek, hogy naponként 2—3 órát aludtam csak, s a többi részét a napnak a legerősebb munkában kellett töltennem.»

A Tobasko-folyó mellett Mexikóban lakó indiánokról Pope, ki hosszabb ideig lakott közöttük, azt mondja, hogy azok főleg kukorica kenyérral és kukorica kásával táplálkoznak, és ily életrend mellett a legfőbb napokon is képesek 16 órát dolgozni.

S összevágó tudósítások szerint Oroszország belsejében a parasztok csaknem kizárólag növény-tápanyagokkal táplálkoznak. Bücher német író, ki 4 évig utazott közöttük, azt beszéli, hogy ott utaztatva gyakran 2—3 hónapig sem kaphattott ő sem húst. Ezen orosz parasztok Európának legerősebb és legegészségesebb emberei közé tartoznak, csak ritkán betegek és rendszeren igen hosszú életűek. Az évenként megjelenő hivatalos halottjegyzékek szerint számosan 100—150 évig éltek. Az 1801-ben elhaltak között 2000-nél több volt, kik 100—140 évig éltek.

A helsingforszi napilap pedig 1867. október 31-kéről a finnek között uralgó cháségre vonatkozólag ezeket írja: »Ugy látszik, hogy a nép mindig undorral viseltetik a husevés iránt. Legalább az ország különböző részeiből érkező tudósítások azt állítják, hogy a parasztok még most is szívesen eladják nehány tallérrért teheneiket, hogy annak árán lisztet — mely szerintük az egyedül helyes tápszer, — vásároljanak. A hus olesó, fontja mintegy 9 pennig (4/5 kr.), s Oroszországba töme-

gesen viszik ki főlknek a teheneiket 5 tallér 10 ezüst garasával (10 ft.) és ezen olesóságunk oka azon szerencsétlen és a népet tönkre juttató előítélet, hogy csak a kenyér az igazi táplálék s legfőkébb még a hal, de a hus oly valami, melylyel nem lehet megélni.« Itt a magas északon — teszi hozzá Balezter — él tehát egy néptörzs, mely az chéségtől és vezetőik által rájuk erőszakolt husevésnek ellene szegül.»

Vizsont hogy délen az olasz nép legnagyobb részét szintén növény-anyagokkal táplálkozik, az mindenki előtt ismeretes. Gregorovius Capri szigetéről írja, hogy ott a teherszállítást főleg a leányok teljesítik, kik fejekenkel fűddel vagy kövekkel terhelt kosaraikkal egész nap reggeltől estig vidám dalok között végzik e nehéz munkát, dacára, hogy eledelük csupán szilva és száraz kenyérből áll.

Vége azt tartom, hogy a japániai- és hindukra is bátran hivatkozhatunk, kiknek a mint tudjuk — egyenesen vallásuk tiltja a husevést.

Főlhazáik harmadszor, s főleg az orvosok a vegetarianismus ellen azt, hogy a *huseét könnyűbben emésztetű, mintsem a növény-tápanyagok.* Ez urak itt is tévont járnak. Mert igaz ugyan, hogy egyenlőly növénytáp nem oldatik föl a gyomorban oly könnyen, mint a hus, a növény-tápanyagokat azonban a gyomor mégis előbb megemésztí, mint a húst. Ugyanis a földlódás még nem egy a megemésztéssel. Hogy ez így áll, mutatja azon körülmény, hogy p. o. azon vadhusok, melyeket a gourmand világ esakís a rohadás bizonyos fokán szokott élvezni (haut-gout), igaz, hogy éppen azért, mert már rohadásnak indultak, a gyomorban tán előbb feloldódnak, de hogy azok egyszerűs mind nem oly könnyen emésztetnek meg azután is, látszik abból, hogy azok élvezete után a gyomor forróság mellett bizonyos bágyadság, nehézség lepi meg a testet, mi pihenésre, álomra ösztönzi az ily embereket. Ezen állapotot azután, mivel az kisebb-nagyobb mérvben minden oly étkezés után bekövetkezik, mely főleg husefőlkéből áll, rendes ebéd utáni állapotnak bélyegezték az orvosok, s emésztési lúz (Verdauungsübel) név alatt halljuk azt emlegettetni, holott az éppen az emésztetlenségnek, vagyis a fölvet huseledelekkel az emésztési szervek nehéz küzdelmének jele. Rendes lefolyású emésztésnél ezt nem éri az ember. S mi vegetarianusok azonnal ebéd után, telgi gyomorral is épp úgy képesek vagyunk bámi testi és szellemi munkára, mint ebéd előtt üres gyomorral. A huseételek élvezete után beálló s fűntebbi említett lázas állapotot azután rendszeren annál inkább éri valaki, minél vérmesebb s minél inkább segíti azután még azt elő bor avagy kávé élvezete által.

A negyedik, vagyis végső azon ellenvetések közül, melyeket komolyan cáfolatra méltónak lehet tartani az, hogy az állati *táp több melet képes adni a testnek, mint a növény-tápanyagok.* s ezért a hidegebb égál alatt egyáltalában kényserülve van az ember hussal táplálkozni. Hivatkozva a fűntebb a finnek és oroszországi parasztok táplálkozásáról elmondott tényekre, talán nem is volna szükséges ez ellenvetésre egyebet fölhozni, mivel azonban a többi ellenvetéseket is a tudomány érveivel töredéktem megcáfolni, ezt itt sem kívánom mellőzni, annál kevésbbé, mivel elég nagy számban állanak azok rendelkezéseimre. A fűntebb ellenvetés Liebignek látszik közömbi létrejöttét, ki a szesz a legzési tápanyagok osztályába sorolta. Liebig és követői itt azonban azon hibába estek, hogy egy betegállapot táplálkozási folyamatnak kereszteltek. Ok ugyanis a testnek azon törekvését, magából egy teljesen idegen anyagot kiküszöbölni, a táplálkozási folyamattal tévesztették össze, midőn a gyomor takhártyájának szeszfélek vagy huseételekben gazdag eledék után mindannyiszor ismétlődő catharrhalis állapotát a táplálvétal, az átszajítás folyamata következményeként magyarázták.

Azon kívül midőn a husevés szószólói azt állítják, hogy az állati táp a hideg égőv alatt az emberi testben szükséges meleg előállítására okvetlenül elkerülhetlenül szükséges, elfeledni látszanak, hogy a tulajdonképeni husevő állatok főleg éppen a forró égőv alatt találhatók. Mert ha nekik volna igazuk, akkor a természet igen nagy hibát követett volna el, midőn a ragadozó állatokat nem a hideg, hanem a forró égőv alá helyezte.

De hivatkozhatunk itt végre még azon tapasztalati tényre is, miszerint a Hudson tengeröböl-társaság hivatalnokainak egyhangú bizonyosságtétele szerint, erejük és testük melegségének fűntarthatására azelőtt kapott 8 font kövér húst a most kiszolgáltatót 2½ font törökbuza- (kukorica) liszt tökéletesen pótolja.

És most hatoljunk kissé beljebb!

Sok ezer éves tapasztalás bizonyítja ugyan — mondja dr. Fränkl egy értekezésében (»Die Ernährung der Menschen«), — hogy az ember épp úgy képes megélni a hus, mint a növényi táplálkozás mellett. Tehát a kérdés csak az, hogy melyik táplálkozásmód mellett számíthat jobbj egészségre, és így boldogabb és hosszabb életre? E kérdésre adandó felelet, azt hiszem, megérdemli, hogy egy kissé hosszabban időzzünk mellette; vizsgáljuk tehát azt közelebbről s apróbbra.

A mint már fűntebb is érintem, az élettantánrok s általában a természettudósok véleménye oda megy ki, miszerint az embernek táplálkozására bizonyos mennyiségű légenytartalmu (protein-féle) anyagokra szüksége van, hogy éppen mennyire, az nem tartozik szigorúan a dologhoz. Ebből azután azt következtetik az illetők, hogy ennélfogva az embernek egy bizonyos mennyiségű állati tápszerre, vagyis huseételekre is szüksége van teste fűntartására, a melyek tudniillik kiválólag gazdagok légenytartalomra nézve. De ha ezután azt kérdezzük tőlük, hogy vajjon csupán az embereknek van-e szükségük egyedül ily légenytartalmu anyagokra testük fűntartására, s nem egyszerűen a fűvös s más növényállatoknak is, akkor igen különös feleletet vagyunk kénytelenek tőlük elfogadni.

Honnét veszik tehát a növényevő állatok, melyek között pedig p. o. az elefánt ugyancsak tekintélyes testmeggel bír, a részükre szükséges légenytartalmu anyagokat? Okvetlenül nem más honnan, mint az általuk fölemésztett növényekből. Tehát e szerint tény, hogy a növényekben található légenymennyiség is elég az állati testben keringő vének előállítására. S ha ezeknél elegendő, ugyan miért nem lehetne elegendő az emberi test táplálására is?

De ugyan már minek tönnök meg gyomrukat mindenféle nagyobb tömegű növény-tápanyagokkal akkor, mikor a célt könnyebben is elérhetjük, még pedig a gyomortevékenységnek minden nagyobb mérvben való igénybevétele nélkül, a huseledelek által? — szökták a fűntebbiekre rendszeren felelni a husos fazekak tulságos imádói. És fájdalom, az emberek legnagyobb része osztja ezen téves alapra fektetett táplálkozási nézetet, holott a túlyomólag állati táplálkozás pártolói, ezen gyors táplálkozás pártolásának és előnyességének vitatása mellett eltévesztik szem elől azt, hogy a táplálkozási folyamatnál nem az a fő, hogy azt minél könnyebb s gyorsabb tegyük, hogy az átalakulás és áthasonítás vágtatva telhesse meg a maga utját, mivel ez nem kereskedelmi üzlet, hol a készletek gyors forgásától függ a legkedvezőbb eredmény, hanem élettevékenység, melynek a maga utját, habár lassan is, de a természet-előszabta határok között és törvények szerint kell lejárni, ha harog azt akarjuk, hogy a táplálkozás maga is természetes legyen.

Az ily forceirozott táplálkozás mellett a helyett, hogy a táplálkozás menetét, folyamatát nagyobb husmennyiség fölvétele által megkönnyitenők, éppen megnehezítjük, és a különben kizárólag növény-tápanyagokkal való táplálkozás mellett lassan, de biztosan lefolyó táplálkozásból, rendszer szabályos élettani folyamatból egy természetellenes kórtani folyamatot teremtünk.

A hussal való táplálkozás mellett, mivel már itt állati szervezet által elszajított anyagok emésztetnek meg, — mondja dr. Fränkl, — az emésztési és áthasonítási folyamatnál főleg az anyagcsere kiválólag közvetítő szervek, a máj és vesék vétetnek igénybe. Mert a fölveti kész huseból sem lehet ám oly könnyen vért, izmot és idegeket állítani elő, hanem előbb a huseból a benne levő majd kisebb, majd nagyobb mennyiségű bomlási anyagokat (kreatin, kreatinin, sarcin) ki kell választani. És ez gyakran csak igen tökéletesen sikerül, mivel a gyakran ismétlődő husevésnél a vese és máj nem eléggé képesek, nem elég erősek a kiválasztandó bomlási anyagokat a szervezetből elég korán kitakarítani. Ebből azután eldugulások következnek be a nevezett szervekben, a mi azok működését, s később egy s más azokhoz közelebb vagy távolabb eső szervek működését, tevékenységét is akadályozza, a mely körülmény azután a legkülönfélébb betegségek szűlő okává válik.

Hogy oly tápanyag emésztése, mint a hus, melyben annyi sok kiválasztani való bomlási anyag van jelen, nem lehet eszndes, természetes lefolyású, hanem hogy az szükségképp lizzal összekötött, az természetes, s azt a mondatokból is könnyű belátni, de mutatja azt a tapasztalás is.

(Folytatása következik.)

EGY VEGETARIANUS.

Vegyes közlemények.

— (Fogalom a suez csatornán.) Az 1871-iki év november havában 65 hajó ment át a suez csatornán, míg 1870-ben ugyane hónapban csak 42. — A bevétel novemberben 1.272.622 frankot tett, míg 1870-ben csak 548.182 frankot. Így 1871-ben 23-mal több hajó fordult meg november hónapban az említett csatornán mint 1870-ben s a bevétel 724.440 frankkal volt több. Decemberben Európából Ázsiába a suez csatornán át 75 hajó volt jelezve, s Ázsiából Európába 23. A hajók száma e hónapban, melyekről az idő nem volt megjegyezve 87. A Földközi-tengerről a Vörös-tengerre december 31-ig 106 oly hajó ment, melyek visszatérése még nincs biztosan jelentve.

— (Vasut az Andes-en át.) Azon vaspályavonalakon, melyek az Andes hegységén át La Plata köztársaságot Chilivel összekötöttek, újra megkezdettek a munkálatok. A távirda már csaknem egészen be van fejezve, s az utolsó szükségletek a Cordillera állam-sáira megérkeztek Valparaisóba. A távirda már megnyitult Buenos-Ayres s Corrientes közt, s ha nem volnának a gaucho-ok, kik azon hitben, hogy ez a családi titkokat beszéli ki: lerontják a vonalakat, már készen volna egész a Paso de la Patria-ig, azaz Paraguy határáig.

— (A Rajna szabályozása.) A Rajna szabályozása Vorarlberg s Svajc között már közel áll a megoldáshoz. Két nagy átmetéshez leend Schmitter s Brugg-Pussachnál, mely által a Rajna 1½ mértfölddel lesz megrövidítve, egyenesen vezetettvén a Costanz tóba. Az osztrák megbízott báró Welli s a svajci De Tschudi közt már eredményre vezettek az alkudozások, és az átmetészt költségeit a két állam közösen viseli. Két osztrák s két svajci küldött fogja a kivételt vezetni, s ezek felett egy ötödik áll, mely egyik államnak sem polgára. A költségekről, melylyel a vállalat megkezdettük, már gondoskodva van.

— (A vasutak Angliában.) Angolországban a vasutak építésére 5300 millió forintot fordítottak eddig. A múlt évi bevétel 475.000.000 frt volt körülbelül, azaz mintegy 9%. S ha ennek felét levonjuk is a kiadásokra, 4½ %-nyi hasznót látunk, mely elég jelentékeny, midőn pár évvel előbb alig 4% volt.

— (Kiszén Görögországban.) A Görögországban Cumi-ban felfedezett kőszéntelap k feltését egy társulat már megkezdette, s pedig oly eredménytel, hogy Pireoban már minden gőzgép görög szenet fogyaszt, míg az angol szénért kétszeres árt kell fizetni, s kilitásban van, hogy az árkielégesség még nagyobb lesz. Marathon közelében is fedezték fel gazdag kőszéntelapokat Szuto tábornok birtokán.

Hirek.

Olvasóinkhoz. A március-juniusi évfolyamnál ismét füllijük a közönség figyelmét a „**Hazánk s külföld**” című illusztrált hetilapra, mely most már VIII-dik évi pályáját futja. Lapunk irányát bővebben fejtegetni fölösleges. Közleményeink átölelik a szépirodalom és ismeretterjesztő irodalom minden ágát, s illusztrációink a hazai közélet jelenségeit s nevezetességeit mutatják be jó rajzokban, nem feledkezvén meg a külföld érdekesebb férfainak s a nagyvilág nevezetességeinek bemutatásáról sem. Irodalmi és ismeretterjesztő rovatainkban folyvást jóhangzású nevekkal találkozunk az olvasó, míg képek tekintetében mindig igyekszünk, hogy lapunk egyike legyen a legdiszteseknek.

Irodalmi évszékötletseink folyvást gyarapodván, a jövő évfolyamdtól kezdve nem lesz egyetlen szám sem, melyben novellákat, elbeszéléseket ne közlünk, hogy ekkép egy család minden tagja megtalálja lapunkban az olvasmányokat. Adni fogunk eredeti beszélyeket, szigorún arra törekedve, hogy ezek mindig olyanok legyenek, melyek a jó ízlést, de az ítéleti követelményeket is kielégítsék. Fordított beszélyeinket pedig a legjelesebb külföldi termékekből válogatjuk. Egyéb cikkeink az ismeretek s tudományok kiválóbb mozzanatait tárgyalják.

Egész éves előfizetőknek színes nyomatú nagy műlapban részesülnek. Ennek tárgyát már a legközelebbi napokban tudatjuk t. előfizetőinkkel. A műlapot megkapja minden egész éves előfizető 30 krnyi csomagolási díj beklüldése mellett, habár évfolyadenként történik is a díjbeküldés. — Az új előfizetők abban az előnyben részesülnek, hogy a régi b. b. évfolyamok igen költséges kiállítású Dobozi, — Huszár bravour, — Guyon tábornok, — Bem diadala, — és Az egri nők című színes nyomatú jutalomképeinket 1—1 frtjával s 10 krnyi csomagolási díj beklüldése mellett rendelhetik meg. Szokoly Viktor, társ szerk. Kazár Emil, felelős szerk.

A jelen évfolyamból még folyvást szolgál teljes példányokkal a kiadó-hivatal.

Előfizetési föltételek: egész évre 6 frt, fél-évre 3 frt, évfolyadra 1 frt 50 kr. Figyelmeztetjük egyszerűen olvasóinkat a „Hazánk s Külföld” politikai testvérülapjára, a balközép elveit valló „Heti Posta” című politikai hetilapra, mely vasárnaponként egy nagy iven jelenik meg, s előfizetési ára egész évre 1 frt, évfolyadra 1 frt.

Az előfizetési legelőszervekben postai utalványok által történhetik, ezért ivotek nem is bocsátunk ki. Az „Athenaeum” irod. részvénytársaság, mint kiadó.

— (Büchner fölolvassái) a múlt héten mind a háromszor nagy közönséget gyűjtöttek a redout kisebb termébe. Sokan rendkívüli dolgokra voltak elkészülve, s ezek esalatosztak, mert Büchner nem mint önálló természettudós nevezetes, hanem mint a természettani bölelelet népszerűsítője. A fölolvassókna legnagyobb hátránya az volt, hogy Büchner gyöngye hangja nem juthatott el a terem minden részébe. Az első fölolvassá máre. 5-én volt, s a napnak az detro gyakorolt befolyását tartalmazta. Kik lapunk január havi számaiból a »Tüz és az ember« című cikkeket elolvassák, Büchner első előadásának lényegével megismerkedhetnek. A második fölolvassá e hó 7-én az ember eredetéről szolt s Darwin elméletét adta elő, részint annak egy pár állítását támadva meg. A harmadik fölolvassá e hó 9-én »Az örökös bölelelet és élettanról« csak férfi-közönségnek szolt.

— (Halálhírek.) Eötvös Lajos, az irodalomnak tanulmányokban gazdag és munkás tagja, t. hó 6-án elhunyt, ifjú korában, mielőtt tanulmányait teljes mértékben érvényesíthette volna. Buzgó buvárloja volt a régi irodalomnak, s nem egy érdekes művet hozott napfényre a könyvtárak elrejtett s porlepte zugából. Tavaly a kormány ösztöndíjában is részesíté, hogy a külföldi könyvtárakat is tanulmányozhassa. Oly képesség hnyut el ez ifjában, melyet az irodalom minden barátja sajnálhat. — Gonda László, Békés város országgyűlési képviselője s a 48-as párt egyik tevékeny tagja, elhunyt e hó 5-én, 41 éves korában. — Mazzini József, a lünglekkü olasz hazafi, a szabadsárvégesség küzdelmeiben megöszült agitátor, mint a táviratok jelentik, e hó 10. meghalt.

— (A tud. akadémiá) megalakította azon állandó bizottságot, mely a tudományos irodalom terjesztése és szakmunkák kiadása ügyét lesz hivatva elintézni. Az új bizottság Csengery Antal elnökele alatt az akadémia minden osztályának két-két kiküldött tagjából, s a három osztálytökből áll. Az első osztály Tolby Ferenc és Humfaly Pál, a második Kautz Gyula és Pauler Gyula, a harmadik Nendtvich Károly és Szily Kálmán tagokat választotta a bizottságra, melyhez még Gyulai Pál, Frankl Vilmos és Szabó József osztálytökből is tartoznak. A bizottság Csengery elnökele alatt közelébb tartá első alakuló gyűlést, s mindenekelőtt az ügyrend kérését határozta el. Egyszerűsöd megkereste az egyes osztályokat, hogy a szakukba vágó s átdolgozásra vagy lefordításra alkalmas munkákról a bizottságnak véleményét adjanak, fordítókról, bírálókról stb. gondoskodjanak.

— (Kelti Károly), a kereskedelemügyi miniszterium osztálytanácsosa és a statisztikai osztály főnöke a népszámlálás körül szerzett érdemei elismerésül tiszte-

letbeli miniszteri tanácsossá van kinevezve. Egyszerűsöd megemlítjük, hogy az akadémiai nagyjutalomra az első osztály Keletinek »Hazánk és népe« című társadalmi statisztikai művét akarja ajánlani.

— (Abonyi Lajos novelláinak kiadására) vállalkozott Szilády Lajos keszeméti nyomdatulajdonos. Husz beszély fog megjelenni több kötetben »A főnö krónikája« cím alatt, s mind népies beszélyek s tartalomzand. Abonyi egyike legnépszerűbb íróinknak, s összegyűjtött műveit bizonyonyal örömmel fogadják a szépirodalom kedvelői.

— (A muzeumi lépcsőházban) folyak az előkészületek a falfestmények elkészítéséhez. Nevezetesen már hozzáfogtak a plafond lebontásához, miután azt egészen újra kell építeni. A muzeumi fegyvereket is rendezni fogják, s e végül Leitner-Quirin, a bécsi fegyvertár igazgatója jött le Pestre.

— (Rövid hírek.) Liszt Ferenc e hó 18-án jótékony célu hangversenyt ad a redout kisebb termében, melyben egymaga fog zongorázni. — A budai szinkörrel Fehérváry Antal kolozsvári színházgató lemondott, miután eddigi társulatát nem tarthatta meg, gyöngye tagokkal pedig nem akar a fővárosba jönni. — Széchenyi életrajzát akarta megírati a nemzeti kaszinó, s ezzel együtt emlékiratait is kiadni. Az eszme a közlelly Széchenyi-lakomán pendült meg, s a választmányt hívták föl, hogy a kellő módokról gondoskodják. — Az akadémia Tel-ki-vigjátéki pályadíjat a bírálók a »Csóka« címűnek ítéltek oda. Az eredmény nyilvános kihirdetés szokás szerint a József-napon tartandó ülésben történik. — Az Eötvös-szoborra beérkezett adományokból a földhitéletézet eddigi kimutatása 17.862 frt 47 kr terjed. — Balázs Antal, a M. Vésírühelyt megjelölő »Erdély« című szépirodalmi lap szerkesztője, f. é. április 1-től annak tulajdoni jogát megvásárolván, öt arany pályadíjat tűz ki egy költői beszélyre, 60 o. é. frtot pedig egy a székegy népdeltől merített tárgyú beszélyre. Beküldési határidő f. évi június 1-je.

Uj zeneművek. A Fellegi által szerkesztett »Apollo« zeneműfolyóirat 5-ik füzeté is megjelent a következő változások tartalommal: Ma-urka, Reményi Edéttől. Keringő, Schubert F.-től. Hulló levelek (2-dik), Erney Józseftől. Fönódal, Argylj Elekttől. Dal, Oláh Károlytól. Este (dal négy férfihangra), Wusching Konrádtól.

Szerkesztői üzenetek.

— »Mese« — »Lantombos.« Ha ön nem írja is, hogy egy 14 éves szerző születményei, ki lehetett volna tanár. Jobb lesz még most az első hallgatni, s a másikat félretenni egy időre. — »A tuskó út.« Az ily irányszélyeket azért nem szeretjük, mert túlagasogon naivak, s kikének kedélyéhez vannak mérve, azok még alig tudnak olvasni. — K. L. Pest. Wilkie »Poor Miss Finch«-e már egészen megjelent, de igen hosszú. — »A gyilkos.« Nagy részben betűző »Örültjének« utázata. Nem közölhető.

TARTALOM.

Cikkek: »A legutóbbi napok története« képekkel. — »Frangepán Ferenc költeményei.« Léay Jénóttól. — »Egy blazirt ur elbeszélése.« (Eredeti novella.) Endrődi Sándortól. — »Kirándulás Erdély éregegyei közé.« — »Ferenc Józsefnek mint eszárnak trónraépte.« — »Néplal.« képpel. — »Kormányozható léghajó.« Képpel. — »Trakanov hercegnő.« (Orosz udvari történet.) — »Nővcny az emberi táplálék.« (Folytatás.) Egy vegetariánustól. — »Vegyes közlemények.« — »Hirek.« — »Képek: Irányi Dániel — Tiszta Kálmán. — Ghiczy Kálmán. — Kormányozható léghajó.« Néplal.

H i r d e t é s.

Kollarits József és fiai

legelső készfehérnemű gyári raktárában Pesten, váci-utca az „YPSILANTI“-hoz legnagyobb választékban legjutányosb árakon kaphatók mindennemű férfi, női és gyermekfehérneműk.

Férfi lugek, rumburgi, hollandi vagy írlandi vászomból, darabja 2 frt 50, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, 5 frt 50, 6 frt, 6 frt 50, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt.

Férfi hál lugek, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, him-zettek, 6 frt, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt, 14 egész 20 frt.

Férfi madapolan lugek, 1,50, 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50, 4 frt. Férfi színes lugek, 1 frt 50, 2 frt, 2 frt 50, 3 frt.

Férfi gatyák magyar, élmagyar vagy francia szabásra, félvászonból 1,50, 1,55 1,80, tiszta vászomból 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50.

Férfi gallorok, kezek, nyakkötők, félharisnyák és mindennemű vászon s batizst zsebkendők.

Női lugek vászomból sima 2,25, 2,50, 3, 3,50, 4, 6 himzetek 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 10, 12 frt, francia mell-varrással 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 frt.

Női háló-corsettek 1,85, 2, 2,25, 2,50, 2,75, 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6 egész 12 frt.

Női francia derék-fűzők 1,50, 2, 2,50, 3, 3,50, 4, 4,50.

Női harisnyák legjobb minőségben pamutból, kötegio 4, 4,50, 5, 5,50, 6, 7, 8 egész 15 frt, cernából 11—24 frt.

Női alszoknyák s nadrágok perkből, csikos s piquet barettből, éjjeli s pongyola fűzők, mindennemű vászon-s ba iszt zsebkendők.

Fülgöcs vászomból, madapolnból s színesek a legjutányosb árakon, ugy szintén h-gatyák s félharisnyák.

Leánylugek minden formában, ugyintén leány corsettek s harisnyák.

A legnagyobb választékban férfi és női tásolnkek s nadrágok, ugyinté minden töl árak, legujabb flanelnkek s schawlok.

Továbbá álljuk nagy raktárunkat rumburgi, hollandi s írlandi vászokban. Darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 40, 50, 60 egész 120 frt.

Creas-vászon 12, 12,50, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20—26 frt.

Vászonzsebkendők, kötegio 3, 3,50, 4, 5, 5,50, 6, 6,50, 7, 8, 9, 10—20 frt batizstzsebkendők 4,50—30 frt.

Tőrülközők, kötegio 5,80, 6,90, 7,50, 9,50, 10, 12 egész 20 frt.

Asztalkendők, kötegio 5, 5,50, 6 egész 12 frt.

Abroszok és damaszt asztali-készletek 6, 8, 10, 12, 18 és 24 személyre minden áron.

Színes ágyi kanavászon, vége 9, 10, 11, 12, 13—16 frt.

Függőcs a legnagyobb választékban, egy ablakra 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15 frt pária.

Asztali és ágyterítők, kávé abroszok s esemegyekendők.

Menyasszonyi készleteket 200 frttól 2000 frtig kész fehérenemű s vászonban a legzebb kiállításban szolgálhatunk. Nagy Árjogyzékünkét kívánáságra bérmentesen beklüldik.

Lovél általi megrendel'sek még az nap, melyen érkeznek, legjobb kiállításban és zközöltetnek, csomagolási díjt nem számítunk.